Kolmet eri askeleet osuivat maahaan hajanaiseen tahtiin. Olisi tarvittu tiukka tahdinhuuto, jotta niistä olisi saatu mukavan kuuluinen askelnippu. Yhdet askeleet kirmasivat edellä ajoittain polulta poiketen. Toiset tarpoivat asenteellisesti ja pelkästä kenkävalinnasta huokui, että ne olisivat mieluummin askeltaneet kaupungin asfalttisia teitä kuin multaista polkua. Viimeiset ja verkkaimmat askeleet yrittivät pitää tahtia yllä. Elina oli raahannut poikansa ja appiukkonsa metsään. Tai itse asiassa hänen miehensä oli vain halunnut saada hänet irti töistä vedoten poikansa sekä isänsä ulkoilman saantiin. Turhaantuneisuus paistoi naisen kasvoilta tämän katseen sinkoillessa vuoroin ylivilkkaassa pojassaan ja vuoroin perässä hönkäilevässä vanhuksessa. Hän pysähtyi hetkeksi jääden odottamaan seurueen vanhinta jäsentä. Tämä askelsi verkkaasti huonompaa jalkaansa kepillä tukien. Elina nojautui isoa kiveä vasten. Hän ensin kavahti sammalen kosteutta sen pinnassa, mutta päätti yrittää olla hetken välittämättä. Pään hän nojasi ylöspäin niskat velttoina ja silmät näkivät taivaan. Se oli tänään suhteellisen hiljainen ja mitäänsanomaton. Se oli tänään vain harmaa kansi kaiken suuren välillä. Nainen hengitti syvään kuin antaen luonnonrauhan kulkeutua kroppaan hengityksen saattelemana. Kai todellisuudessa happeen oli sitoutunut kaikkea muuta kuin luonnonrauhaa, mutta sillä hetkellä hänestä tuntui, että oli olemassa paikka ilman stressiä ja numeroita loputtomine euronmerkkeineen. -Aaro! Varo se mäki on aika jyrkkä! Huusi Elina avaten suunsa ensimmäistä kertaa pitkään aikaan. Poika sen kun paineli ylös kuin askeleita olisi ollut varastossa sarjatuliaseen panosten tavoin. Kääntäessään päänsä Elina huomasi vanhan miehen uupuneen mäkeen. Mikä idea oli ollut tuoda kaksikko metsään, jonne toinen vielä hukkuisi ja toisen sydän varmaan pettäisi? Hänen oli palattava avittamaan tämä ylös.
-Anteeksi minusta on kamalasti vaivaa täällä, Keino valitteli tutulla, mutta samalla uudella säröllä varustetulla äänellä. Kuin mies olisi oikeasti ollut pahoillaan tilanteesta. Ehkä häntä itseään pisti mielikuva ennen maata palvelleesta sankarista, joka nyt ei avutta päässyt edes mäkeä ylös. -Ei mitään. Mennään vaan, ettei Aaro ennätä naapurikaupunkiin asti. He kapusivat Keinon tahtia ylös. Rinteen päältä avautui laaja maisema kauas kaupunginkin yli. Tarkemmin katsottuna se näytti lähes maalaukselta. Sellaiselta silmää miellyttävältä maalaukselta ilman huteja, mutta siitä olivat vain kehykset jääneet uupumaan. Ehkä taiteilija oli aina pitänyt siitä, mutta jokin oli lykännyt kehysten ostoa. Maalauksen ilme muuttui puolessa välissä, kun metsän vihreä matto vaihtui kaupunkimaisemaan. Puoliksi koskematon ja puoliksi uudelleenmuovattu maisema ei pistänyt silmään tavalla, jolla sen olisi voinut luulla tekevän. Keino oli istunut vanhan kannon nokkaan. Mies istui hiljaa katse laskeutuneena edessä aukeavan maiseman päälle. Elina katsoi häntä. Yllätyksekseen miehen elämää nähneet silmät vetistivät. Nimenomaan. Elämää nähneet. Keino katsoi maisemaa. Vaikka paikka ei ollut lähelläkään, toi se jotenkin mieleen rakkaan kotikaupungin. Hän oli käynyt sodan jälkeen kerran Viipurissa. Silloin se oli vaikuttanut hyvältä idealta, mutta paikka ei ollut entisensä. Tutut kadunkulmat olivat murentuneet lähinnä kivipölyksi ja lautaröykkiöksi, joiden alta myöhemmin nousivat uuden Viipurin perustat. Ongelma oli siinä, etteivät ne tuntuneet enää samalta. Ne eivät veisanneet laulua, joka olisi toivottanut tervetulleeksi kotiin. Päinvastoin rakenteiden alta ja seinien takaa korviin kantautuivat vuosikymmenten takaiset avunhuudot ja –parkaisut. Hän oli pystynyt lähes kuulemaan kyynelten tippuvan jonkun kauluksille tämän katsoessa elämänsä murentuvan tomuksi pommin alle. Nyt hän katsoi maiseman rakennuksia. Ensin ne olivat olleet vain nykyelämän nostattamia betonipylväitä, mutta pian kokonaisuuden terävät ääriviivat olivat pehmenneet ja muodostaneet tutumman paketin. Kaupunki veteraanin silmissä muuttui pian Viipuriksi. Se oli ihana kaupunki, joka oli yllättäen saanut syliinsä kasan pommeja, jotka olivat pistäneet puolet siitä matalaksi asukkaidensa silmien alla. Hänen mielestään jos pommi

olisi ihminen, olisi se kylmäkatseinen ja vieras sotilas, joka ollessaan oikein armollinen nykäisisi sinut pihalle kodistasi ja tuikkaisi kaiken, mitä sinulla on tuleen. Joskus kiireessään hän ehtisi vain raapaista askiaan ja katoaisit omaisuutesi mukana. Miehen silmissä rakennuksista nousivat liekit. Toisen silmin se oli vain maisema, mutta jos tämä katsoisi oikein syvälle Keinon silmiin, saattaisi hän nähdä vilauksia menneisyyden arvista. Kaiken vanhan suolan vaikutuksesta silmistä tippui kyyneleitä hänen takkinsa kaulukseen. Hän kuuli sen. Olkapäälle laskeutuva käsi sai vanhan miehen räpyttelemään silmiään yrittäen karistella kyyneleet nopeasti pois alas kauluksille. Elinan lämmin katse yllätti hänet. Nainen oli yleisesti hieman kireä ja hiljainen, mutta hoisi kuitenkin vanhemman roolin ja työnsä hyvin. Nyt hänen silmistään kuitenkin välittyi miellyttävä ja tavallaan osanottava katse, kuin tämä olisi nähnyt samanlaisen maiseman puiden seesteisyyden jäljessä. Ymmärsi hän tai ei, ainakin hän näytti siltä. Hetki ei kestänyt turhan pitkään. Pian syystä taikka toisesta heidän molempien katseet kääntyivät lentokonetta leikkivään Aaroon. Poika ei huolehtinut. Hän koki olevansa vapaa. Ulkoilma antoi tälle lisää energiaa. Hän oli levittänyt kätensä siiviksi ja poukkoili innoissaan kalliolla. -Äiti katso! Minä lennän! Kuuluivat aidosti iloiset sanat pojan suusta. Elina hymyili pilotilleen takaisin. Aaro pysähtyi ja katsoi maisemaa, jota äitinsä ja vaarinsa olivat jo tovin silmäilleet. Kaukana kohoavat rakennukset olivat kiehtovia. Poika mietti vain, millaista olisi liidellä niiden kattojen yli. Ehkä jonain päivänä hän olisi rikas ja omistaisi helikopterin. Isäkin oli aina sanonut, että tässä maassa oli mahdollisuus tulla miksi vain. Jos hän vaikka rupeaisi elokuvaohjaajaksi, jolla on helikopteri. Aaro ei ymmärtänyt äitinsä katsetta, joka ikään kuin yritti saada ajatuksista selvää, mutta oli liian varovainen kysymään. -Äiti voiko musta tulla elokuvaohjaaja, jolla on helikopteri? Elina murtautui hetkeksi ulos ajatustensa luomasta kuplasta ja vastasi: -Totta kai sinusta voi. Voit olla ihan mitä haluat, kunhan hoidat koulusi hyvin. Pojan kasvoille kohosi hymy ja tämä käänsi katseen äidistään takaisin edessä avautumaan näkymään. Aaro maalasi valmiiseen kuvaan itsensä lentämässä helikopterilla. Elina toisti lauseen itselleen. "Voit olla ihan mitä haluat". Poika oli etuoikeutetussa asemassa. Koko elämä edessä, kaikki sivut tyhjinä. Kunpa hänkin olisi pystynyt irtautumaan muusta ja lentelemään ajatuksissaan helikopterilla. Jos Keino näki maisemassa kaistaleen menneisyyttä ja Aaro mahdollisuuksia, mitä hän näki? Korkealle kohoavat rakennukset olivat ainakin osittain liikerakennuksia. Satoja työntekijöitä naputtelemassa koneitaan uusien leikkausten pelossa. Keino oli nähnyt niin paljon, mutta hänelle itselleen koko Suomi oli näyttänyt aina samalta. Verorahoilla pystyssä pysyvä täydellinen hyvinvointivaltio. Ehkä se oli skeptisen luonteen peruja tai hän oli vain realistinen, sillä Elina ei voinut olla näkemättä aina pientä mutta-osuutta. Hän olisi halunnut pystyä ajattalemaan poikansa elävän koko elämänsä samanlaisessa mallivaltiossa, mutta näki aina mahdollisuuden kriiseihin. Muutoksia oli tulossa ennemmin tai myöhemmin. Niiden luonteesta ei voinut olla varma, mutta jokainen maailman kolkka oli altis muutoksille. Toisaalta eivät maailmanlaajuiset tai edes maakohtaiset muutosten tuulet olleet Elinan hidastettavissa. Tai halusiko hän edes välttämättä hidastaa niitä? Olisiko muutos välttämättä pahasta? Tuulen kannatti antaa puhaltaa. Se raivaisi reittinsä kuitenkin. Aina oli joku huonommin tiivistetty rako sitä varten. Jospa hän vain keskittyisi omaan vanhemmuuteensa, asemaan tavallisena veronmaksajana ja uraansa, jonka loppuun olisi vielä pitkä aika. He seisoivat rinnatusten. Hiljaa mutta tarpeeksi lähellä ollakseen tietoisia toisistaan. Jokainen kävi omaa ajatusleikkiään maalauksen pinnassa. Aaro suti uusia värejä kanvaaseen. Elina vuorostaan tyytyi neutraaliin tilanteeseen koskematta siveltimeen ja Keino kaivoi peittoon jääneitä sävyjä. Kukaan ei tohtinut sörkkiä hiljaisuuden haurasta muotoa. Se vain oli. Luultavasti jokainen heistä halusi tiedostamattaankin pitää tilanteesta kiinni. Siinä oli jotain sukupolvien välien luomaa kauneutta.

Kaikki langat oli vedetty yhteen kuitenkaan niitä sotkematta. Aaro halusi olla jo aikuinen. Elina toivoi toista hyvää sataa vuotta. Keino varjeli muistoa. Heidän ajatuksensa olivat erilaisia, mutta samasta puusta veistettyjä. Sen puun nimi oli Suomi.